

1918 — 1988, 70 de ani de la Unirea Transilvaniei cu România

Dr. Petre Seceleanu

1 Decembrie 1918 — zi înscrisă cu litere de aur, la loc de înaltă cinstită și demnitate în istoria noastră națională, eveniment care, timp de 70 de ani cîți au trecut de la înfăptuirea Marii Uniri și-a sporit mereu semnificația făcînd, de fapt, de fiecare dată, să tresalte de emoție și mîndrie patriotică inimile atîtor generații. Atunci, pe Cîmpia de lîngă Cetatea din inima Transilvaniei — Alba Iulia —, martoră și a altor momente eroice ale neamului românesc, o imensă mulțime aclama și susținea împlinirea unei multisekulare aspirații, încheierea unui îndelungat proces istoric, a unui vis scump tuturor celor ce au viețuit neîntrerupt pe pămîntul Daciei — făurirea statului național unitar român. Rod al luptei întregii națiuni, făurirea statului național român, reprezintă înfăptuirea firească a năzuinței seculare de unitate a poporului nostru, a visului pentru care au luptat și s-au jertfit nenumărate generații de înaintași, împlinirea unei necesități obiective a însăși dezvoltării istorice.¹

Reprezentînd o constantă a gîndirii și acțiunii forțelor înaintate ale poporului încă din epoca etnogenezei sale dacoromane și în tot cuprinsul evoluției sale istorice, idealurile unității și independenței noastre naționale preluate ca o sacră moștenire de la înaintași au fost, întotdeauna, așa cum plastic și inspirat scria Bălcescu „Visarea iubită a voievozilor noștri cei viteji, a tuturor bărbaților cei mari cari întrupară în sine individualitatea și cugetarea poporului“.

Acest ideal major a constituit temelia tuturor strădaniilor de unitate în vremea marilor voievozi ai secolului al XV-lea:

¹ Programul Partidului Comunist Român de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintare a României spre comunism, Ed. politică, București, 1975, p. 37-38.

lancu de Hunedoara și Ștefan cel Mare, și, apoi, în vremea lui Mihai Viteazul, gloriosul domn ce a realizat la 1600 unirea sub o singură ocîrmuire politică a celor trei țări românești. Actul lui Mihai Viteazul a fost un moment hotărîtor pentru evoluția politică ulterioară a românilor din Transilvania, pentru problematica românească în general. El a creat un precedent și a deschis o perspectivă pentru viitorul politic al românilor.

Deși n-a reușit să formuleze programatic necesitatea unirii Moldovei cu Muntenia, Tudor Vladimirescu a chemat la luptă comună și unire pe moldovenii cerîndu-le „ca fiind un neam și o lege să fim într-un glas... spre zdrobirea oricărui jaf și scoaterea voastră din această mare dărăpănare și proasta stare în care vă aflați”. Cu toate că a fost înfrîntă, revoluția lui Tudor Vladimirescu a constituit un nou și semnificativ prilej de manifestare a sentimentului de unitate națională, de solidaritate a românilor de pretutindeni, concretizate edificator în largul ecou pe care l-a avut printre românii din Transilvania, care nutreau speranța și așteptau ca „Todorăș” sau „crăiușul Tudor” să vină să le facă dreptate. Anul 1821 a marcat, de asemenea, o piatră de hotar în evoluția istorică ulterioară căci, pe de o parte, a fost stimulată, cu noi și puternice valențe, întreaga mișcare de eliberare socială și de unitate națională iar, pe de altă parte, a lichidat domniile ianariote restaurînd domniile pămîntene.

Nenumăratele memorii de reformă, acțiunile de luptă armată ale unor grupuri de revoluționari, efervescența culturală au grăbit evenimentele ce aveau să vină și, în condițiile crizei accentuate a feudalismului, au deschis mai larg porțile unei noi etape de modernizare chiar și în limitele impuse de permanenta imixtiune a imperiilor vecine.

Tendința spre unitate statală a națiunii în forma sa integrală ori cel puțin în cea mai lesnicioasă realizabilă era înainte de toate rezultatul firesc al progresului și mutațiilor din domeniul economic. Înlăturarea în 1829 a monopolului otoman asupra comerțului, încheierea la 1848 a unei convenții economice moldo-valahe urmată de o uniune vamală, cererile tot mai hotărîte de desființare a vămilor dintre cele trei țări române crău indicii clare că națiunea română era deplin maturizată și că, de acum, devenise conștientă că are nevoie de statul ei ca singur cadru adecvat pentru propășire.

Încă din 1847 Bălcescu exprimă cât se poate de clar necesitatea unirii tuturor românilor într-un stat unitar și modern cînd afirmă „ideea unității statale este marea și singură mîntuitoare pentru noi pe care din orbirea acelor veacuri, părinții noștri nu o putură realiza statornic și care

singură trebuie să fie ținta românilor de astăzi căci . . . aceea ce voievozii noștri cei mari cu vitejia lor n-au putut, poporul armat și întărit de un principiu o va putea“.

Problema unirii, în ipostaza ei completă sau parțială, a fost la ordinea zilei în timpul revoluției de la 1848. Strigătul țărănimii transilvănene pe câmpia de la Blaj „Noi vrem să ne unim cu Țara“, repetata includere în planurile de viitor alcătuite de revoluționarii din cele trei țări a unității statale ca și numeroasele documente ale vremii dezvăluie limpede dorința arzătoare a românilor de a șterge granițele nefirești dintre ei.

După cum se știe, Revoluția română de la 1848 a fost înfrântă, dar ea a rămas în realitate biruitoare prin urmări și prin faptul că a lăsat un program revoluționar de îndeplinit și anume programul de constituire a României moderne.

Lupta pentru unire, accentuată în deceniul ce a urmat, avea să fie încununată de succes prin dubla alegere a lui Cuza ca domn în ianuarie 1859 fapt ce consfințește Unirea Principatelor. Împlinind năzuințe sădite profund în conștiința poporului român, făurind statul național — nucleu, deschizând drum larg reformelor înnoitoare, fiind prima etapă pe calea desăvârșirii statului unitar și totodată preludiul neatârării, actul de la 24 ianuarie 1859 se înscrie ca o dată memorabilă în istoria noastră națională.

Unirea Principatelor și urmările acestei mari îndepliniri cu constituit o irezistibilă forță de atracție și pentru românii din Transilvania care întrezăreau, mai limpede, apropierea împlinirii gândului de multă vreme visat. Aceste tendințe tot mai clare de unire se manifestau în Transilvania atunci când se juca sau cânta „Hora Unirii“, la diferite serbări, în lecțiile de istorie sau geografie ale dascălilor patrioți în poezie sau pictură ca și în împodobirea caselor țărănești cu portretul lui Cuza.

Împlinindu-se cea de-a doua revoluție, Unirea Principatelor și formarea României moderne, mai trebuia realizată și a treia, independența României. Aceasta a fost pregătită, timp de un deceniu și jumătate, zi de zi, prin progresele înregistrate în toate domeniile de noul stat român prin eforturile conjugate ale întregii națiuni. Când o nouă conjunctură internațională s-a dovedit favorabilă, România s-a angajat cu toată ființa ei în greaua luptă pentru dobândirea independenței depline. Prin lupta sa plină de sacrificii, prin angajarea întregului său potențial uman și militar, poporul român a avut în 1877 satisfacția de a fi contribuit în mod decisiv la doborârea definitivă a principalului dușman al libertății și progresului popoarelor din sud-estul Europei, Imperiul otoman.

Amplele manifestații de solidaritate cu România, colectele de bani, medicamente, numărul impresionant de voluntari veniți în armata română din Transilvania și Bucovina, s-au înscris ca importante trepte ale afirmării unității în conștiința românilor de pe ambele versante ale Carpaților. Astfel, războiul de neațîrnare a dat — ca o manifestare categorică a națiunii române de pretutindeni — un puternic impuls luptei pentru desăvîrșirea unității statale românești, devenind un preludiv al realizării ei. În același timp, cucerirea independenței de stat a marcat începutul unei etape noi în dezvoltarea economico-socială a României iar progresele înregistrate în toate domeniile în anii ce au urmat, impuneau ca o cerință obiectivă încheierea procesului de făurire a statului național unitar.

Întărirea economică a României, sporirea prestigiului politic și militar al tînărului stat independent, strîngerea legăturilor culturale pe fondul înăspririi represiunii naționaliste din Transilvania, au contribuit la întărirea ideii de unire deplină. Intrarea României în 1916 în război de partea Antantei a sporit și mai mult nădejdiile în apropierea realizării unității politice depline. Au urmat, după cum se știe, vremuri de restriște dar și victorii răsunătoare, de intensă activitate diplomatică pentru impunerea internațională a dreptului inalienabil al românilor de a-și făuri și ei statul național pe ruinele imperiilor opresoare conform noilor principii ale egalității și autodeterminării popoarelor.

Victoria Marii Revoluții Socialiste din Octombrie, prăbușirea imperiului țarist ca și destrămarea monarhiei austro-ungare au stimulat lupta popoarelor asupra pentru scuturarea jugului străin și autodeterminarea națională. „În mișcarea popoarelor europene, pentru autodeterminare națională și scuturarea dominației străine — se arată în Programul partidului — se încadrează și lupta maselor populare din România și din celelalte teritorii românești aflate sub dominația străină, pentru formarea statului național român unitar”².

Un rol important în făurirea statului național român unitar l-a avut mișcarea muncitorească și socialistă, care, încă de la începuturile ei, a inclus în documentele sale programatice lupta pentru libertate socială și națională, pentru unitatea statală a poporului român. Referindu-se la actul Unirii din 1859, revista socialistă „Dacia viitoare” arăta, în 1983, că acest act este incomplet susținînd în același timp și legitimitatea făuririi statului național român unitar și argumentînd că „Istoria și dreptul, trecutul și prezentul ne dau dreptul de a aspira la o Dacie Română”³.

² Ibidem, p. 37.

³ vezi „Dacia viitoare”, nr. 2, 1983, p. 20-21.

După înființarea, în 1893, a P.S.D.M.R., preocupările cîsei muncitoare pentru unificarea deplină a statului român s-au intensificat, luîndu-se poziție înaintată împotriva asupririi naționale a românilor din Transilvania. Pornind de la faptul că un număr însemnat de români, „aproape egal cu cel al României libere”, trăiau în afara granițelor naționale — „sub stăpînirea străină”, Constantin Dobrogeanu-Gherea cerea, în numele socialiștilor români, promovarea unei politici îndreptate „pe de o parte, spre conservarea teritoriului rămas neacaparât, iar pe de altă parte, spre liberarea teritoriilor care i-au fost cucerite de ceilalți”⁴. Aceeași poziție înaintată a avut-o și mișcarea muncitorească și socialistă din Transilvania, care după înființarea în 1903 a Secției române a P.S.D. din Ungaria, întărește tot mai mult legăturile cu socialiștii români din vechea Românie.

Contradicțiile sociale și naționale din monarhia austro-ungară, puternic accentuate în anii războiului mondial, la care s-au adăugat insuccesele militare ale acesteia, au dus la creșterea avîntului revoluționar al maselor populare din imperiu. Sub impulsul puternicelor manifestări pentru unitate națională ale populației românești din Transilvania, ale soldaților reveniți de pe front și ale prizonierilor din Franța, Italia și Rusia, conducătorii politici ai românilor din Transilvania au proclamat, la 12 octombrie 1918, la Oradea dreptul de autodeterminare a națiunii române, fapt ce echivala cu o declarație de despărțire a teritoriilor românești din monarhia austro-ungară. Hotărîrea a crescut în importanță prin faptul că a fost sprijinită de reprezentanții muncitorimii din Transilvania, care, în ziua următoare, au cerut ca poporul român să-și aleagă singur „forma de stat în care vrea să trăiască”⁵.

În scopul aplicării în practică a hotărîrii de la Oradea, la 31 octombrie 1918, s-a înființat, pe bază de paritate (din 6 reprezentanți ai Partidului Național Român și 6 reprezentanți ai Partidului Social-Democrat), Consiliul Național Român. În focul luptei revoluționare, națiunea română își crează propriile organe politico-administrative — consiliile și gărzile naționale — formate din țărani, muncitori și intelectuali români, în multe locuri încadrîndu-se și tineri de naționalitate maghiară și germană. Pretutindeni, în Transilvania au loc puternice lupte revoluționare în care caracterul social al acestora se împletește organic cu cel național. În aceste condiții, Consiliul Național Român din Transilvania (Statul Național) declară, printr-o notă ultimativă adresată Guvernului revoluționar maghiar, „preluarea efectivă a puterii depline de

4 Gheorghe Unc, Aportul mișcării muncitorești și socialiste la Unirea Transilvaniei cu România, în Ziridava, VIII, Arad, 1977, p. 69.

5 Ștefan Pascu, 4 Decembrie 1918, în Revista arhivelor, XI, nr. 2, 1966, p. 5.

gubernare asupra teritoriilor locuite de români" pe baza dreptului de autodeterminare,⁶ după ce posibilitatea de înțelegere dintre cele două organisme politice naționale a eșuat în urma poziției nejuste a reprezentanților Consiliului Național și ai Guvernului maghiar privind recunoașterea dreptului la independență a națiunii române.

În fața acestei situații, o adunare națională în care românii să-și exprime dorința asupra viitorului Transilvaniei se impunea de la sine. La 20 noiembrie 1918 a fost convocată, pentru 1 decembrie 1918, Marea Adunare Națională în orașul Alba Iulia, localitate cu adânci rezonanțe în istoria poporului nostru. La adunare urmau să participe 1228 delegați oficiali, care trebuiau să reprezinte toate clasele și păturile sociale, toate instituțiile sociale și economice din Transilvania. La sfârșitul lunii noiembrie 1918, pregătirile românilor pentru Marea Adunare Națională se desfășurau cu febrilitate. Alături de delegații oficiali, au ținut să fie prezenți la această adunare numeroși țărani, muncitori și intelectuali din toate colțurile Transilvaniei, care, cu câteva zile înainte de ținerea adunării, s-au îndreptat — cu căruțele, pe jos sau cu trenul — spre orașul de pe Mureș.

La 1 Decembrie 1918, într-o atmosferă de adevărată sărbătoare, de mare entuziasm național, în fața reprezentanților aleși ai națiunii române și a peste 100.000 de oameni veniți să susțină și să aprobe hotărârea de Unire cu Țara, Vasile Goldiș anunța „Dreptul națiunii române de a fi liberată” și că „Unirea tuturor românilor într-un singur stat este un act de dreptate istorică... iar Alba Iulia a devenit o zală strălucitoare în salba gloriei românești”.

Se realiza astfel, într-o atmosferă înălțătoare, prin chibzuința matură a unui popor chemat pentru prima dată să-și hotărască singur soarta, cel mai însemnat act din istoria sa milenară.

Făurirea statului național unitar român, aprecia tovarășul Nicolae Ceaușescu, a fost rodul luptei principalelor clase și pături ale societății, a întregului popor, o expresie a legităților obiective ale progresului social și național care a asigurat unitatea deplină și pentru totdeauna a națiunii române”.

În aceeași zi cu lucrările Adunării, mulțimea care n-a putut fi prezentă la Alba Iulia s-a întrunit într-o serie de adunări populare în satele și orașele Transilvaniei (Arad, Sibiu, Făgăraș, Blaj, Năsăud, Bistrița, Cașansebeș, Beiuș etc), exprimându-și hotărârea nestrămutată pentru unirea cu România.⁷

⁶ Ibidem, p. 6.

⁷ Desăvârșirea unificării statului național român. Unirea Transilvaniei cu vechea Românie, Ed. Acad. R.S.R., București, 1968, p. 399.

Actul de la 1 Decembrie 1918 a fost salutat cu bucurie și de masele populare de naționalitate germană și evreiască din Transilvania. Așa, de pildă, reprezentanții populației săsești din Transilvania, întruniți la Mediaș în 8 ianuarie 1919, au recunoscut în unanimitate Unirea Transilvaniei cu România; poziție asemănătoare avînd și șvabii din Banat și evreii din Transilvania.

Făurirea statului național unitar român a fost rezultatul unui îndelungat proces istoric, „Unirea cea mare” reprezentînd un act just și progresist, de mare însemnătate în dezvoltarea istorică a poporului român. „Crearea consiliilor și gărzilor naționale în toate județele, orașele și comunele Transilvaniei, sutele de mii de semnături care au întărit mandatul încredințat delegaților la marea adunare de la Alba Iulia, participarea a peste 100.000 de oameni la această adunare dovedesc că unirea Transilvaniei cu România nu a fost actul cîtorva persoane sau grupuri izolate, ci opera întregului popor, a întregii națiuni”.⁸ Hotărîrile adoptate la 1 Decembrie 1918 exprimă esența frămîntărilor seculare ale națiunii române în problema națională, desăvîrșirea unității de stat deschizînd noi posibilități de dezvoltare economico-socială și politică a poporului nostru.

Odată cu realizarea statului național unitar, România a intrat într-o nouă etapă a dezvoltării sale economice, sociale și politice. Are loc o puternică creștere a forțelor de producție, se produc mari transformări în structura societății, în viața politică și în raporturile dintre clase. Avîntul mișcării muncitorești internaționale, intensa radicalizare a maselor muncitoare au dus la crearea, în mai 1921, a P.C.R., partid care și-a asumat de la început răspunderea pentru îndeplinirea năzuințelor de dreptate și libertate ale maselor largi populare, pentru dezvoltarea democratică a României, pentru apărarea intereselor vitale ale poporului.

Patriotismul fierbinte și internaționalismul clasei muncitoare și-au găsit o vie expresie în lupta dusă împotriva fascismului. Dînd glas sentimentelor antifasciste, năzuinței spre libertate și progres, proletariatul român, în frunte cu partidul său comunist, a demascat amenințarea gravă pe care o crea fascismul pentru libertatea și independența poporului, militînd pentru unirea tuturor forțelor democratice împotriva ei. Marile acțiuni și manifestații de masă din deceniul al patrulea desfășurate sub lozincile Frontului Unic Muncitoresc și ale Frontului Popular Antifascist au constituit o puternică expresie

⁸ Nicolae Ceaușescu, *Expunere la ședința jubiliară a Marii Adunări Naționale consacrată sărbătoririi semicentenarului unirii Transilvaniei cu România*, în Nicolae Ceaușescu, *România pe drumul desăvîrșirii construcției socialiste*, vol. 3, Ed. politică, București, 1969, p. 716.

sie a hotărîrii poporului nostru de a se împotrivi forțelor fascismului, de a respinge teroarea și agresivitatea acestuia. Dar, așa cum se cunoaște, în pofida puternicei mișcări antifasciste din țara noastră ca și din alte țări ale Europei, marile puteri imperialiste, cercurile guvernamentale dintr-o serie de state au adoptat o poziție de cedare și compromis față de pretențiile Germaniei naziste, n-au răspuns necesității luptei unite împotriva agresorului. Poporul român, lipsit de sprijin extern, se va găsi singur în fața agresiunii nazismului german, devenind victimă a odiosului Dictat fascist de la Viena, și apoi căzînd, la 6 septembrie 1940, sub dominația unei dictaturi militaro-fasciste de vădită orientare progermană. Instaurarea regimului de dictatură militaro-fascistă, pătrunderea în țară a trupelor hitleriste care au introdus un adevărat regim de ocupație, jefuirea sistematică a bogățiilor țării și antrenarea ei în războiul antisovietic au împins România în pragul unei adevărate catastrofe naționale. Totodată, cedarea unei însemnate părți din teritoriul Transilvaniei Ungariei horticiste, prin odiosul Dictat de la Viena, a produs o mare indignare în rîndurile poporului român, care a condamnat cu vehemență această acțiune arbitrară impusă României. Mișcarea de rezistență împotriva cotropitorilor hitleristo-hortişti, desfășurată sub conducerea Partidului Comunist Român, a cuprins mase din ce în ce mai largi, diverse cercuri politice, personalități cu concepții politice și filozofice diferite, grupate într-un larg front patriotic.

Exponent fidel al intereselor naționale ale întregului popor, P.C.R. s-a împotrivit de la început războiului hitlerist, a organizat în variate forme și cu participarea celor mai largi pături și categorii sociale rezistența antifascistă, lupta maselor pentru răsturnarea regimului militaro-fascist și instaurarea unui regim democratic, pentru alăturarea României la alianța forțelor antihitleriste și eliberarea întregului teritoriu al țării de sub ocupația fascistă.

Afirmîndu-se ca un adevărat catalizator al voinței și intereselor fundamentale ale poporului român, partidul comunist a grupat în jurul său cele mai largi forțe democratice, a unit într-un front comun toate forțele de bază ale națiunii și a orientat lupta pentru libertate și independență pe calea insurecției naționale armate antifasciste și antiimperialiste.

Un rol deosebit în mobilizarea forțelor antifasciste l-a avut făurirea, în toamna anului 1943, a Frontului Patriotic Antihitlerist, în care au intrat P.C.R., P.S.D., Frontul Plugarilor, Madosz-ul și Uniunea Patrioților. În aprilie 1944, între P.C.R. și P.S.D. s-a ajuns la o înțelegere pentru realizarea Frontului Unic Muncitoresc care a sporit forța de organizare și capacitatea de acțiune a clasei muncitoare exercitînd tot-

odată o puternică influență asupra celorlalte forțe patriotice, antifasciste. În luna iunie 1944, între P.C.R., P.S.D., P.N.Ț. și P.N. Liberal s-a ajuns la un acord privind crearea Blocului Național-Democratic și au fost stabilite obiective precise din care cităm: ieșirea României din coaliția fascistă, încetarea războiului antisovietic, eliberarea țării de sub ocupația hitleristă, restabilirea independenței și suveranității naționale, înlăturarea dictaturii fasciste și instaurarea unui regim democratic etc. Totodată, partidul comunist a stabilit legături cu monarhia și cercurile conducătoare grupate în jurul palatului regal.

Realizarea acestor largi alianțe, care mergeau de la clasa muncitoare pînă la grupări ale burgheziei și ale cercurilor palatului regal, a permis făurirea unui adevărat consens național, a ridicat la luptă decisă pentru interesele fundamentale ale țării în mod practic întregul popor.

În acele împrejurări în care înfrîngerea Germaniei naziste se contura cu tot mai mare claritate iar în țară creștea împotrivirea față de dictatura militaro-fascistă, accentuînd criza acesteia, P.C.R. împreună cu celelalte forțe democratice și patriotice a declanșat insurecția națională armată antifascistă și antiimperialistă prin arestarea în după amiaza zilei de 23 august 1944 a căpeteniilor guvernului fascist și formarea unui guvern în frunte cu generalul C-tin Sănătescu, guvern în care participau și reprezentanți ai celor patru partide ce constituiseră Blocul Național Democratic. În seara aceleiași zile România a anunțat oficial ieșirea din războiul antisovietic, întreaga armată română întorcînd armele împotriva trupelor hitleriste.

În acele zile tumultoase, de puternic clocot revoluționar, în care s-au manifestat din plin eroismul și patriotismul marelui popor, în decursul unor grele bătălii, unitățile române împreună cu formațiunile de luptă patriotice, cu sprijinul întregului popor, au lichidat rezistența trupelor naziste, au eliberat capitala și au extins acțiunile revoluționare pe întreg cuprinsul țării.

Exprimînd hotărîrea sa de a contribui cu toate forțele la marea bătălie împotriva fascismului, România și-a pus în tregul său potențial economic, militar și uman în slujba luptei contra Germaniei hitleriste. Însuflețită de un fierbinte patriotism, armata română a săvîrșit fapte de eroism legendar în lupta dusă alături de armata sovietică, pentru desăvîrșirea eliberării teritoriului național iar apoi pentru eliberarea Ungariei și Cehoslovaciei, pînă la încheierea victorioasă a războiului. Prin acest imens efort uman și material, România și-a adus o importantă contribuție la scurtarea substanțială a războiului și la zdrobirea definitivă a fascismului.

Pe plan intern, Revoluția de la 23 August 1944, ce reprezenta o încununare a luptei eroice pentru libertate și independență, a marcat începutul unei noi ere în istoria poporului nostru. Ea a fost, așa cum apreciază tovarășul Nicolae Ceaușescu „un moment crucial ce a deschis calea cuceririi deplinei noastre independențe naționale, a împlinirii idealurilor de dreptate socială și națională ale poporului, a făuririi României libere, socialiste“.

Realizarea obiectivului strategic de desăvârșire a revoluției burghezo-democratice și de trecere nemijlocită la revoluția socialistă reclama și impunea cucerirea de către clasa muncitoare și aliații săi a puterii politice în stat, ceea ce implica abolirea, în cele din urmă, și a monarhiei. În aceste împrejurări, P.C.R., dând dovadă de realism și suplețe tactică, a conlucrat cu cercurile Palatului, în scopul utilizării prerogativelor regale în folosul revoluției și pentru a contracara politica reacțiunii de grupare într-un singur bloc condus de monarhie.

În acest mod, raporturile dintre P.C.R. și monarhie au cunoscut, în perioada de după 23 August 1944, procesul dialectic al colaborării și confruntării, proces în cursul căruia partidul comunist și celelalte forțe democratice au cucerit poziție după poziție, izolând în mod treptat monarhia și reacțiunea în ansamblul său. În acest context se înscriu, victoria forțelor democratice în alegerile parlamentare din noiembrie 1946, măsurile cu caracter anticapitalist adoptate în cursul anilor 1946—1947 care au limitat posibilitățile de exploatare și, prin aceasta, pozițiile economice ale burgheziei, izolarea și apoi zdrobirea așa-ziselor partide „istorice“ în vara și toamna anului 1947 și, în cele din urmă, îndepărtarea din guvern a ultimilor exponenți ai burgheziei și înlocuirea acestora cu reprezentanți ai oamenilor muncii.

Așadar, în această evoluție ascendentă a procesului revoluționar, răsturnarea monarhiei și cucerirea întregii puteri politice de către clasa muncitoare și aliații săi se contura ca o sarcină și ca o posibilitate de actualitate imediată, menită să lichideze adâncă nepotrivire existentă între conținutul nou al puterii și forma de stat devenită anacronică și să dea câmp liber de acțiune forțelor înaintate ale societății.

Punerea în aplicare a ansamblului de acțiuni inițiate de P.C.R. a pregătit terenul și a făcut posibilă trecerea efectivă la răsturnarea monarhiei și la proclamarea Republicii, la 30 Decembrie 1947.

Vestea răsturnării monarhiei și a proclamării Republicii a produs un val de entuziasm în rândurile maselor de oameni ai muncii. În capitală și în întreaga țară, în întreprinderi și

instituții au avut loc mitinguri, demonstrații de stradă, serbări populare în care se exprima bucuria pentru victoria obținută împotriva forțelor reacționare și speranța în obținerea unor noi succese pe drumul organizării unei vieți în care poporul să dispună în mod liber de soarta sa.

Cucerirea puterii politice și apoi economice în special prin naționalizarea principalelor mijloace de producție înfăptuită în iunie 1948, făurirea partidului unic al clasei muncitoare, au permis trecerea la edificarea noii societăți socialiste în care masele își făuresc conștient istoria.

Construirea societății socialiste în România a determinat profunde mutații în toate compartimentele vieții economice, sociale, politice și spirituale. În această operă se detașează cu pregnanță perioada inaugurată de Congresul al IX-lea al P.C.R. din iunie 1965 de când în fruntea partidului a fost ales tovarășul Nicolae Ceaușescu.

Prin hotărârile și orientările programatice și generalizările teoretice efectuate, prin spiritul novator imprimat întregii evoluții a societății, Congresul al IX-lea a inaugurat începutul unei noi perioade în viața partidului și a țării, s-a deschis, așa cum se precizează în Programul P.C.R. „o perioadă nouă în dezvoltarea socialistă a țării”.

Atît la Congresul al IX-lea, cît și la Congresele ulterioare, în strălucitele rapoarte pe care le-a prezentat, tovarășul Nicolae Ceaușescu a fundamentat teoretic și practic, într-un spirit profund științific, realist, necesitatea alocării unei părți însemnate din venitul național pentru dezvoltarea și modernizarea unei puternice și moderne baze tehnico-materiale — factor hotărîtor al progresului multilateral al țării și al creșterii nivelului de trai al poporului, al întăririi independenței și suveranității naționale. Ca urmare, în Epoca „Nicolae Ceaușescu” în România au fost create peste 250 zone și platforme industriale, industria noastră contribuind cu peste 50% la realizarea veniturii naționale, față de numai 48,90% în 1965. Au fost create și dezvoltate ramurile de vîrf ale industriei, care valorifică în mod superior resursele materiale și forța de muncă a poporului. A fost promovată o politică fermă de dezvoltare și amplasare armonioasă a forțelor de producție pe întreg cuprinsul țării, ceea ce a ridicat la o viață nouă, înfloritoare, județele și localitățile rămase în urmă, a făcut să pulseze în zone în trecut complet lipsite de industrie, ritmul activității economice moderne.

Aceeași dezvoltare remarcabilă, fără precedent, a cunoscut-o agricultura, știința și cultura, putîndu-se aprecia cu îndreptățire că ultimii 23 de ani se ilustrează ca o epocă de consecvență aplicare a celor mai valoroase cuceriri ale cunoașterii în toate domeniile construcției socialiste, agricul-

tură, învățămînt în procesul de conducere socialistă, în însăși strategia edificării noii societăți.

În tabloul impresionant al înfăptuirilor istorice fără precedent, al transformărilor înnoitoare din viața patriei noastre în Epoca „Nicolae Ceaușescu“ se integrează, în chip armonios, și județul Bistrița-Năsăud, care, urmare a politicii științifice a partidului de repartizare judicioasă a forțelor de producție și dezvoltare echilibrată a tuturor zonelor țării, a cunoscut mutațiile unei adevărate renașteri materiale și spirituale în toate sferele vieții economico-sociale.

Prin realizarea unui volum de investiții ce însumează aproape 30 miliarde lei, din care peste jumătate au fost destinate industriei, s-a pus temelia activității industriale, au fost construite și utilizate modernele platforme industriale din Bistrița, Beclean și Năsăud, obiectivele din Sîngeorz-Băi, Rodna, Prundu-Bîrgăului și din alte localități intrînd în funcțiune 230 capacități de producție, 70 dintre acestea aparținînd unor ramuri de vîrf cum sînt: construcțiile de mașini, metalurgia, chimia, electrotehnica, mecanica fină, care realizează aproape jumătate din producția industrială a județului.

Comparativ cu anul 1944, industria județului a crescut de 152 ori, producția agricolă de 5,2 ori, numărul locurilor de muncă în industrie și celelalte domenii a crescut de la 0,4 mii persoane la peste 84 mii persoane, ceea ce a făcut ca retribuiția reală să crească de peste 8 ori.

Așa cum s-a subliniat de atîtea ori, cea mai substanțială dezvoltare județul Bistrița-Năsăud a cunoscut-o în anii de după Congresul al IX-lea al P.C.R. Față de 1965 industria și-a sporit de aproape 17 ori forța productivă, într-un ritm mediu anual de peste 15,5 la sută, mult superior mediei pe țară. La sfîrșitul anului 1985 în județ, de pildă, s-a realizat un volum de activitate economică de peste 72.000 lei pe locuitor.

Progrese susținute s-au realizat și în agricultura județului unde au fost întreprinse ample lucrări pentru ridicarea potențialului productiv al pămîntului, s-a extins și modernizat baza tehnico-materială. În această perioadă au fost construite 12 complexe de tip industrial pentru creșterea și îngrășarea animalelor și păsărilor, au fost plantate peste 5.000 ha de livezi tip intensiv și superintensiv. Volumul producției globale agricole a înregistrat o creștere de aproape 3 ori în 1985 comparativ cu anul 1965, iar în anul 1986—1987 această producție a crescut cu 13,5% față de media cincinalului trecut.

Ca urmare a succeselor deosebite obținute în creșterea producției materiale, această perioadă se înscrie cu remarcabile realizări în dezvoltarea și modernizarea orașelor și satelor noastre, în creșterea nivelului de viață, de civilizație,

oglundit printre altele și de amploarea construcțiilor de locuințe, a obiectivelor social-culturale, de dezvoltare și diversificare a serviciilor pentru populație, a rețelei comerciale. Numai de la constituirea județului s-au construit și dat în folosință din fondurile statului și din cele ale populației peste 44.000 locuințe, s-a dublat numărul locuitorilor care trăiesc în mediul urban, au fost date în folosință spații comerciale de peste 90.000 mp, s-au realizat importante dotări edilitar-gospodărești. În domeniul sănătății, județul Bistrița-Năsăud beneficiază de Spitalul județean Bistrița cu 720 paturi și Spitalul Năsăud cu 430 paturi, dotate cu aparatură medicală de înaltă tehnicitate și 11 dispensare de întreprindere, 12 dispensare urbane, 21 de farmacii și un număr însemnat de dispensare teritoriale.

În acești ani de mărețe împliniri s-a dezvoltat puternic baza materială a învățămîntului și culturii prin darea în folosință a numeroase obiective de învățămînt și așezăminte culturale.

Pe fondul acestor realizări fără precedent în economia județului, urmare a grijii statornice a partidului și statului, personal a tovarășului Nicolae Ceaușescu, și, în concordanță cu Directivele Congresului al XIII-lea al Partidului Comunist Român, planul în profil teritorial pentru cincinalul 1986—1990 asigură condițiile necesare dezvoltării intensive, în ritm rapid, a tuturor ramurilor economice ale județului. Este asigurată, de asemenea, dezvoltarea învățămîntului, științei și culturii, ridicarea pe o treaptă calitativ superioară a muncii și vieții tuturor locuitorilor din această străveche vatră de cultură și civilizație românească.

Iată de ce, în perspectiva acestor mari realizări obținute de județul nostru și de țara întreagă, apare tot mai evidentă importanța luptei, a înfăptuirilor și sacrificiilor generațiilor de luptători democrați și patrioți, care acum 70 de ani au realizat visul secular de unire al tuturor românilor.

Astăzi, cînd omagiem cei 70 de ani care au trecut de la făurirea statului național român unitar, România se prezintă ca un stat suveran și independent în care întreaga națiune strîns unită în jurul partidului, a secretarului său general, tovarășul Nicolae Ceaușescu, muncește cu abnegație și eroism pentru a înălța țara pe noi culmi de progres și civilizație, conștientă fiind că, așa cum arăta tovarășul Nicolae Ceaușescu la Plenara lărgită a C.C. al P.C.R. din iunie 1982“, „Avem un trecut glorios, care reprezintă cea mai prețioasă moștenire a poporului nostru. Avem datoria să ridicăm pe o treaptă nouă și să îmbogățim cu noi cuceriri materiale și spirituale această prețioasă moștenire, să ridicăm pe noi culmi de civilizație poporul, națiunea noastră socialistă“.